

Засновники:

Департамент освіти і науки обласної
державної адміністрації
Івано-Франківський обласний інститут
посвідчення педагогічної освіти
Адреса редакції:
76018 м. Івано-Франківськ,
пл. Міцкевича, 3
Телефон (03422) 52 24 93
Видається в ОППО

Рекомендовано до друку науково-методичною радою
ОППО протокол № від

Головний редактор

ШЕЛЕМЕЙ Любов, проректор з науково-
методичної роботи та моніторингу якості
освіти Івано-Франківського ОППО

Редакційна рада:

БАРАБАШ Ольга, проректор з наукової
роботи Івано-Франківського ОППО, кандидат
педагогічних наук, доцент;
БИГУН Михайло, доцент кафедри менеджменту
та освітніх інновацій ОППО, кандидат фізико-
математичних наук;
ЗУБ'ЯК Роман, ректор Івано-Франківського
ОППО, кандидат педагогічних наук, доцент

Редакційна колегія:

ВИЛУЩАК Тетяна, завідувач лабораторії
організації та навчальної діяльності;
ДУТЧАК Алла, методист лабораторії
управління та організації освіти;
МЕРДУХ Іван, завідувач лабораторії
природничо-математичних дисциплін,
кандидат біологічних наук;
МАЛИЙ Петро, методист лабораторії
природничо-математичних дисциплін;
НИЖНИК Ольга, завідувач лабораторії
управління і організації освіти;
ОСТРОВСЬКА Галина, завідувач кафедри
теорії та методики навчання, доктор
педагогічних наук, доцент;
ПІДЛИПНА Людмила, директор обласного
центру практичної психології та соціальної
роботи, кандидат психологічних наук;
РИМАР Віктор, завідувач лабораторії
дисциплін естетичного циклу та фізичного
виховання;
СТРІЛЬЧИК Галина, завідувач лабораторії
педагогічного досвіду та етнопедagogіки;
УМАНЦІВ Наталія, завідувач лабораторії
суспільно-філологічних дисциплін;
ФЛЯК Оксана, завідувач лабораторії
національного виховання;
ЮСИПЧУК Світлана, завідувач лабораторії
дошкільної та початкової освіти

Тези надруковано в авторській редакції

Оформлення і технічне редагування

Світлани ГРИТЧУК

- Підп. до друку 25. 10. 2022. Гарнітура "Таймс".
- Формат 60x84/8.
- Складання та верстку виконано в обласному
- літературно-видавничому центрі ОППО

- * Рукописи не рецензуються і не повертаються
- Редакція залишає за собою право скорочувати і
редагувати надіслані матеріали, не порушуючи
їхнього основного змісту
- За достовірність фактів, цитат, власних імен та
інших відомостей відповідають автори
публікацій

ДЖЕРЕЛА

Науково-методичний вісник № 1-4 (99-102), 2022

Свідоцтво про реєстрацію серії ІФ № 317

Виходить три рази на рік

ЗМІСТ

БАБІЙЧУК Тамара. Олег Ольжич: виховуємо патріотів України.....	3
БЛОХИН Дарина. Діяльність Ю. Бойка-Блохина в Німеччині у боротьбі за незалежність України.....	5
ГАЛЕМЧУК Світлана. Юрій Соломійчук (1857–1918) – ідейний натхненник та організатор політичного та культурно-просвітницького життя українців галицької Гуцульщини кінця XIX – початку XX століття.....	10
ГЛАДИШЕВ Володимир. Трагедія долі чернівчанина Пауля Целана.....	12
ГЛАДУН Віталій. Національна ідея В. М. Чорновола.....	14
ГРИЦАК Наталія. Про подвижницьку діяльність українських перекладачів у методичних студіях Жанны Клименко.....	16
ДРОГОБИЦЬКА Оксана. Виховання молоді на прикладі громадської діяльності родини Ганушевських.....	18
ЖИЗНОМІРСЬКА Оксана. Особливості патріотичного виховання дітей та учнівської молоді в сучасних умовах (науково-практичний погляд І.Д. Бежа).....	20
ІСАЄВА Олена. Чи може бути поезія після Бучі? Або як змінився процес вивчення літератури в школі у нових реаліях України.....	22
КАЛУСЬКА Любомира. Мирослав Стельмахович про національну освіту і виховання.....	24
КЕЛЕМБЕТ Людмила. Мирослав Стельмахович – сподвижник української етнопедagogіки.....	26
КЛИМЕНКО Жанна. Внесок Ольги Куцевол у розвиток методики викладання зарубіжної літератури.....	29
КОБУТА Лариса, КОБУТА Степан. Дисидент, політв'язень, священник Ярослав Лесів – український патріот у протистоянні з комуністичною системою.....	32
KOSTYSHYN Z., KOSTYSHYN A., U. LUKACH, O. ILNYTSKA, R. VERBOVSKA, T. DIVNYCH. The essential aspects of modern professional of internship dentist.....	35
МАКСИМ'ЯК Лідія. Володимир Грабовецький та Олександра Довбуш: видатні постаті української історії та культури крізь призму синергії стратегування музейної діяльності.....	36
МАЛКОВИЧ Мирослава. Психологічні особливості педагога в реаліях сьогодення.....	43
МЕЛЬНИК Анжела. Нитка Аріадни, що вивела Тесея з лабіринту: про культурологічний підхід до навчання зарубіжної літератури у розвідках Зінаїди Кирилук.....	45
НЕБЕЛЕНЧУК Ірина. Роль особистості у формуванні націєтворчої ідеї.....	48
ОВДІЙЧУК Лілія. Борис Тен як особистість в контексті доби: до проблеми вивчення курсу інтеграційно-текстуальної біографістики у ЗВО.....	51
ОГРКО Олег. Ідеї християнського гуманізму в педагогічній спадщині Юліана Дзеровича.....	54
ОСТРОВСЬКА Галина. Образ захисника України: історія та мистецтво.....	56
ПАНЬКІВ Марта. Пісенно-поетична творчість Володимира Івасюка. "Червона рута" символ української пісні. Українська музична культура.....	60
ПОДОБЕД Олена, ПОДОБЕД Андрій. (Не)дитячі рими Івана Багряного.....	63
РЕБРИК Наталія. Навчально-методичний комплекс педагогічної практики Олени Фечко-Каневської (1936–2021).....	66
ROGUSKA Julia, WOTWINA Renata. Katarzyna Jakubowska-Krawczyk – an earnest advocate of Ukrainian culture.....	72
РЯБІНІНА Олена, ХАРЛАМОВ Михайло. Особистість соціального працівника в системі соціальної роботи держави.....	76
САБАТ Наталія. Лейн Кіркланд – ініціатор передачі польського досвіду системної трансформації.....	78
СКОМОРОВСЬКА Наталія. Метафори у творах В. Стефаніка "Камінний хрест" і О.Кобилянської "Valse melancolique".....	80
СЛИЖУК Олеся. Формування у молодших підлітків поняття про героїчну особистість у процесі навчання української літератури.....	83
СТРІЛЬЧИК Галина, БУЖДИГАН Христина, ПАХОМОВ Юрій. Володимир Боцюрко – натхненник, головний дизайнер та організатор створення унікального в Україні біблійного саду.....	85
ФЕДОРІВ Лілія. Мистецькі традиції та самобутність у репрезентації художників з України, чия доля пов'язана з Німеччиною.....	87
ФЛЯК Оксана. Національно-патріотичне виховання дітей та учнівської молоді у наукових працях Омеяна Вишневського.....	94
ЧЕРНЯВСЬКА Ірина, СКРИПНИК Надія, БОЦЮРКО Володимир, КОСТІЦЬКА Ірина, ДІДУШКО Оксана. Роль доктора медицини Ари Арменаковича Гарагашяна в розвитку ендокринологічної служби на Прикарпатті.....	97
ШАПОВАЛ Олександра. Вплив екранних медіа на формування світогляду дітей та підлітків.....	98
ЮРЧЕНКО Любов, ГОНТАРЕНКО Людмила, ЛОГОВСЬКИЙ Ігор. Формування в освітньому процесі відповідальності фахівця за соціально-екологічний стан простору професійної діяльності.....	100
ЯКОВИШИН Руслан. Педагогічні рефлексії поглядів Григорія Савича Сковороди ЖАЛЕ Ясан. Атагюрк і освіта.....	103
БАРАБАШ Ольга. Вчитель як особистість в умовах війни.....	107
ДРОГОБИЦЬКИЙ Ігор. Діяльність о. Рудольфа Моха у контексті процесів українського національного відродження другої половини XIX ст.....	109
ДАВИДЮК Людмила. "Живе слово" Дмитра Ревуцького: повернення до життя.....	111

ІФОІППО

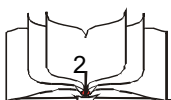

ЗБІРНИК ТЕЗ

III Міжнародної науково-практичної конференції "ОСОБИСТІТЬ В ІСТОРІЇ, ЛІТЕРАТУРІ ТА МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ"

Київ – Івано-Франківськ – Варшава

"ЖИВЕ СЛОВО" ДМИТРА РЕВУЦЬКОГО: ПОВЕРНЕННЯ ДО ЖИТТЯ

"Мистецтвознавець, літературознавець, фольклорист, перекладач, один з основоположників українського музикознавства", – так характеризує Дмитра Ревуцького "Енциклопедія історії України" [2]. Якщо поглянемо на доробок науковця, то переконаємося в справедливості такої презентації: "Українські думи та пісні історичні" (прижиттєві видання – 1919, 1930 рр.), "Живе Слово" (1920 р.), три томи пісень "Золоті ключи" (1926–1929 рр.), численні статті, присвячені діяльності і творчості М. Лисенка. Характеризуючи чималий науковий доробок батька, Валер'ян Ревуцький особливо підкреслював його перекладацьку діяльність: "Переклав українською мовою майже триста вокальних творів світової музичної літератури, переслідуючи мету скласти українським співакам матеріал для концертів" [1, с. 6]. Ревуцькому належить і переклад низки опер, серед яких "Фауст" Ш. Гуно та "Викрадення із сералю" В. А. Моцарта. Вся наукова і громадська діяльність Д. Ревуцького, зі студентських років і до останнього подиху, спрямована на утвердження українства: українського слова, української музики, української культури.

Серед наукового доробку вченого і фундаментальна праця з теорії та практики мистецтва виразного слова "Живе Слово", яка вперше побачила світ у 1920-му і через роки небуття повернулася до українців у 2001-му. До появи книги Д. Ревуцького в українській літературі не було жодної праці, присвяченої питанням виразного читання, і науковець поставив перед собою завдання популяризувати в Україні теорію мистецтва слова, яка на той час набула великого поширення в Америці, Європі та Росії. "Правильно поставлене виразне читання повинно бути не предметом розкоші на підмостках театру, на трибуні судді і т. д., а звичайним явищем життя, де воно стане за могутній фактор на різних аренах, від великих до малих..." [4, с. 17] – стверджував учений. Головним чинником культурного і державного будівництва, що готує людей до життя, Д.Ревуцький вважав школу і тому наполягав на необхідності навчання виразного читання в школі.

Д. Ревуцький, популяризуючи теорію і практику виразного читання серед українців, орієнтується насамперед на фундаментальні наукові праці, зокрема на книгу Е. Легуве "Читання як мистецтво" (1879), В.Острогорського "Виразне читання" (1886), С.Волконського "Виразне читання" (1913) тощо. Складений автором бібліографічний покажчик до розділу "Виразне читання", який налічує 79 позицій, та короткий і влучний авторський коментар до окремих джерел свідчать про надзвичайну ерудицію та широку обізнаність автора з темою.

Перший розділ книги – концептуальний – Д.Ревуцький називає "Вага Живого Слова" і розкриває в ньому поняття виразного читання, окреслює його значення та виокремлює механіку і логіку. Під виразним читанням автор розуміє "розкривання в живім слові того художнього символу, що поставив нам його автор, передавання думок, намірів його, того настрою, що бував ним, коли він писав, а також і того відгомону, що будить у читця натхненний твір, того, що повинно і всіх слухачів зробити причасниками великого таїнства словесної творчості" [4, с. 16]. Д. Ревуцький фактично формулює три завдання, які і сьогодні вирішує читець: донести до аудиторії думки та почуття автора, приєднати до авторського бачення своє власне та емоційно вплинути на розум і душу слухачів. Значення виразного читання науковець окреслює у фізичному ("розвиває голос, поширює його діапазон, одкриває нові тембри, привчає правильно дихати і зміцнює легені", "виправляє вимову й хиби її", "дає ясність і правильність наголосів"), інтелектуальному ("дає величезну силу аналізу того, що читається"; "примушує і привчає вдумуватися, пильнувати найкраще зрозуміння тексту творів"; "виганяє з школи нерозумну зубрячку, допомагає свідомому набіранию знання"; "розвиває здатність до розумної і вільної мови"), естетично-емоційному ("розвиває смак, фантазію, силу уяви", "сприяє емоційності враження від прочитаного", "робиться завжди потрібним і нерозлучним товаришем людини ... у житті", "дає найчистішу втіху самому декламаторові") та духовному ("дає засоби для живого духовного єднання людей і стає однією

з найвищих і найкорисніших розваг суспільства") аспектах.

Другий розділ присвячений механіці живого слова, якій Д. Ревуцький надає неабиякого значення. В передмові до книги науковець зазначає: "...що тонше і художніше хочу я виявити свою творчість в читанні, тим вільніше повинен я керувати своїми технічними засобами, тим менше самий механізм процесу повинен кутати в пута мою творчість, гальмувати її" [4, с. 13]. Серед технічних засобів виразного читання автор виокремлює дихання, вимову та силу, обсяг і рухливість голосу, надає їм детальну характеристику та пропонує для розвитку кожного компонента техніки мовлення ефективні вправи, багато з яких стали класичними.

У третьому розділі – "Логіка виразного читання" – науковець розкриває сутність логічних засобів виразного читання: інтонування, логічного наголосу, логічних підвишень та знижень і логічних пауз. Захоплює чіткість викладу теоретичного матеріалу, цікаві приклади, вправи, побудовані на чудових зразках української та перекладної поезії.

Найцікавішим, напевно, є четвертий розділ – "Художнє читання", в якому автор розглядає механічні та логічні засоби читання з художнього погляду; за словами науковця цей розділ містить "все, що може додати до творчої інтуїтивної праці над читанням теорія художнього читання" [4, с. 22]. Окремі параграфи присвячені диханню, художній вимові, монотону, психологічним паузам, символічним наголосам; об'єктивному, суб'єктивному та індивідуальному окрашуванню; етичному акценту, тембру, ролі міміки в читанні, загальним вимогам до виразного читання, літературно-декламаційному аналізу, читанню віршів та прози, монологу, мелодекламації.

Виразне читання в школі розглянуто в окремому розділі книги. Науковець вважає, що і теоретичну, і практичну працю над виразним читанням треба починати з перших класів школи і "провадити це навчання через усю школу до останнього курсу" [3, с. 132]. За цей час необхідно навчити використовувати технічні засоби мистецтва слова та розвинути індивідуальні здібності та хист самого учня. Пропонує Д. Ревуцький і план студювання виразного читання: 1) дихання, 2) вимова, 3) сила, обшир та рухливість голосу, 4) логічне інтонування, 5) художнє читання. Оскільки естетичне задоволення для себе учні знайдуть

тільки в останнім періоді "працювання", науковець радить паралельно з систематичним студюванням теорії та практики виразного читання подавати живий художній матеріал для розучування й виразного читання і наполягає на необхідності стежити, щоб "механіка" і "логіка" не вбивали "духу живого" при навчанні дітей.

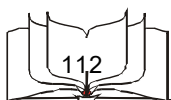
Не залишає поза увагою Д. Ревуцький і питання, яке, на наш погляд, ніколи не втратить актуальності, – зв'язок виразного читання і навчання пунктуації. Науковець переконаний – "тільки правильне інтонування може навчити правильно ставити розділові знаки" [3, с. 146].

Окремий розділ Д. Ревуцький присвячує системам віршування (метричній, силабічній, тонічній, метрико-тонічній).

Завершують книгу додатки, де автор виклав свої думки щодо творчого оповідання та представив докладну бібліографію, скомпоновану за темами: виразне читання, метрика, творче оповідання (складається з двох частин: "Як розповідати?" та "Що розповідати?").

У книги "Живе Слово" складна доля, майже така, як і у її автора. Д. Ревуцький у 1906 році після закінчення філологічного факультету Київського університету через активність в українському рухові отримав заборону працювати не тільки в Києві, але й в Україні і був вимушений покинути Батьківщину, виїхати спочатку в Естонію, а потім у Німеччину. У 1909 році з допомогою М. Лисенка Д. Ревуцький повертається в Україну та працює викладачем у гімназіях Києва. У 1918 році він стає одним із засновників Київського музично-драматичного інституту ім. М. Лисенка, де згодом викладає дикцію, декламацію та курс історії пісні. У 1931 році був звільнений з інституту за "націоналістичну ідеологію". "Звільненими" стали і наукові праці Д. Ревуцького, зокрема "Живе Слово". В. Ревуцький згадував розповідь бібліотекарки Музично-драматичного інституту ім. М. Лисенка про те, що одного разу прийшов наказ віддати всі примірники "Живого Слова" для спалення. Синові науковця вже в 90-ті роки вдалося віднайти два примірники книги і перевидати її спільно з Львівським національним університетом у 2001 році.

У грудні 1941 року Д. Ревуцького було підступно вбито агентами НКВС в окупованому німцями Києві у своїй квартирі за письмовим столом, коли той працював над рукописом про М. Лисенка. Фізично знищивши науковця, радянська влада намагалася знищити і пам'ять

про нього. В. Кузик стверджує: "По війні ім'я Ревуцького зникає з культурних обривів – ніякої згадки у пресі, ніяких посилань на його роботи, а самі книжки вилучають з бібліотек, або відносять у закриті фонди. Якщо вже не вдалося репресувати самого вченого, то репресували його доробок" [3]. Так, М. Баженов у посібнику "Виразне слово" видання 1940-го року згадує у передмові "...талановите "Живе слово" Д. Ревуцького...", а у виданні 1949-го року цієї згадки ми вже не знаходимо.

На жаль, не дивлячись на перевидання 2001 року

(наклад всього 1000 екземплярів) книга "Живе Слово", яка заклала науково-методичні підвалини вивчення виразного читання і як предмету і, найголовніше, як "засобу виховання чуттєвого художнього світу учня" [1, с. 4], не отримала ні належної оцінки фахівців (маємо одну рецензію І.Роздольської [5]), ні прискіпливої уваги молодих дослідників, хоча ця праця "поліфонічного звучання за світоглядно-проблемним спрямуванням" [5, с. 84], беззаперечно, має знайти своїх поціновувачів і зазвучати "живим словом" сучасних учнів, студентів, вчителів, науковців.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Козак, Б. (2001) Повернена до життя // Ревуцький, Д. Живе слово: Теорія виразного читання для школи. Львів.
2. Кузик, В. Дмитро Ревуцький. Коментарі до біографії. Взято з <https://goo.su/LvROf5> (дата звернення: 15.10.2022)
3. Кузик, В. В. Ревуцький Дмитро Миколайович. Взято з <https://goo.su/SFpz> (дата звернення: 15.10.2022)
4. Ревуцький, Д. (2001) Живе слово: Теорія виразного читання для школи. Львів.
5. Роздольська І. (2001) "...вогонь в одежі слова...". *Просценіум*. № 1(1). 81–84.